

Halle, 't Kriekske

Programma van Maatregelen

Auteur:

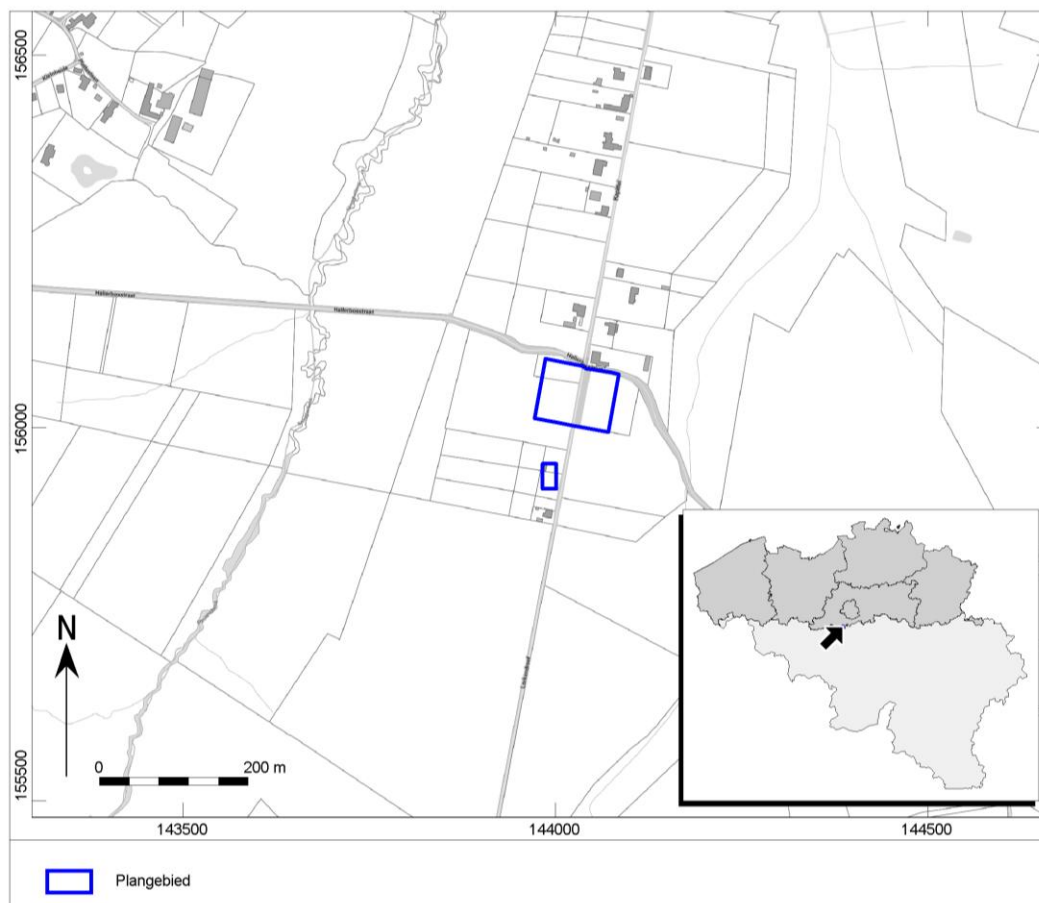
D. Van den Notelaer (Veldwerkleider; OE/ERK/Archeoloog/2018/00204)

Autorisatie:

B.A.T.M. Wee kers-Hendri kx (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

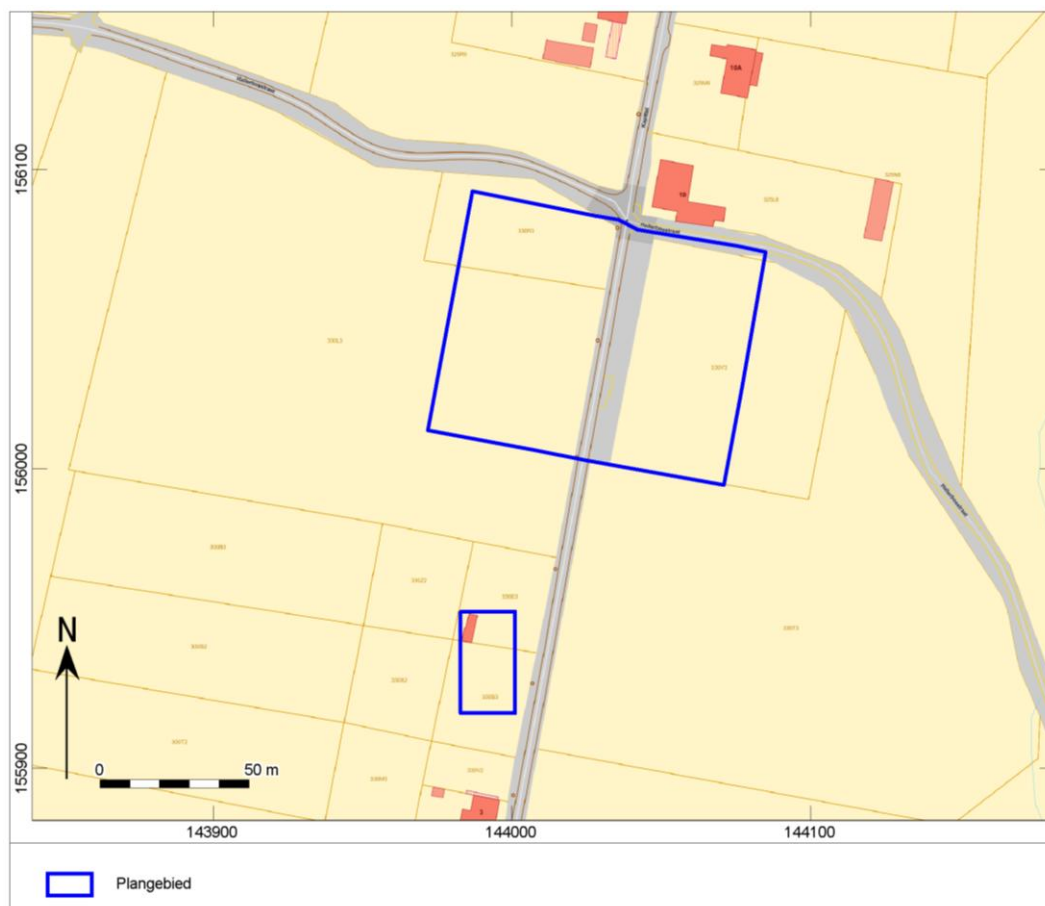
1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in het najaar van 2018 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Halle, 't Kriekske (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek, een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek. Deze onderzoeken volgen op een eerder uitgevoerd bureauonderzoek uit februari 2018 (2018A221; ID 6708).¹ De nota werd opgesteld in het kader van plannen van de aanleg van een parking en een boomgaard.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ Dockx, Van Mierlo & Alma 2018.

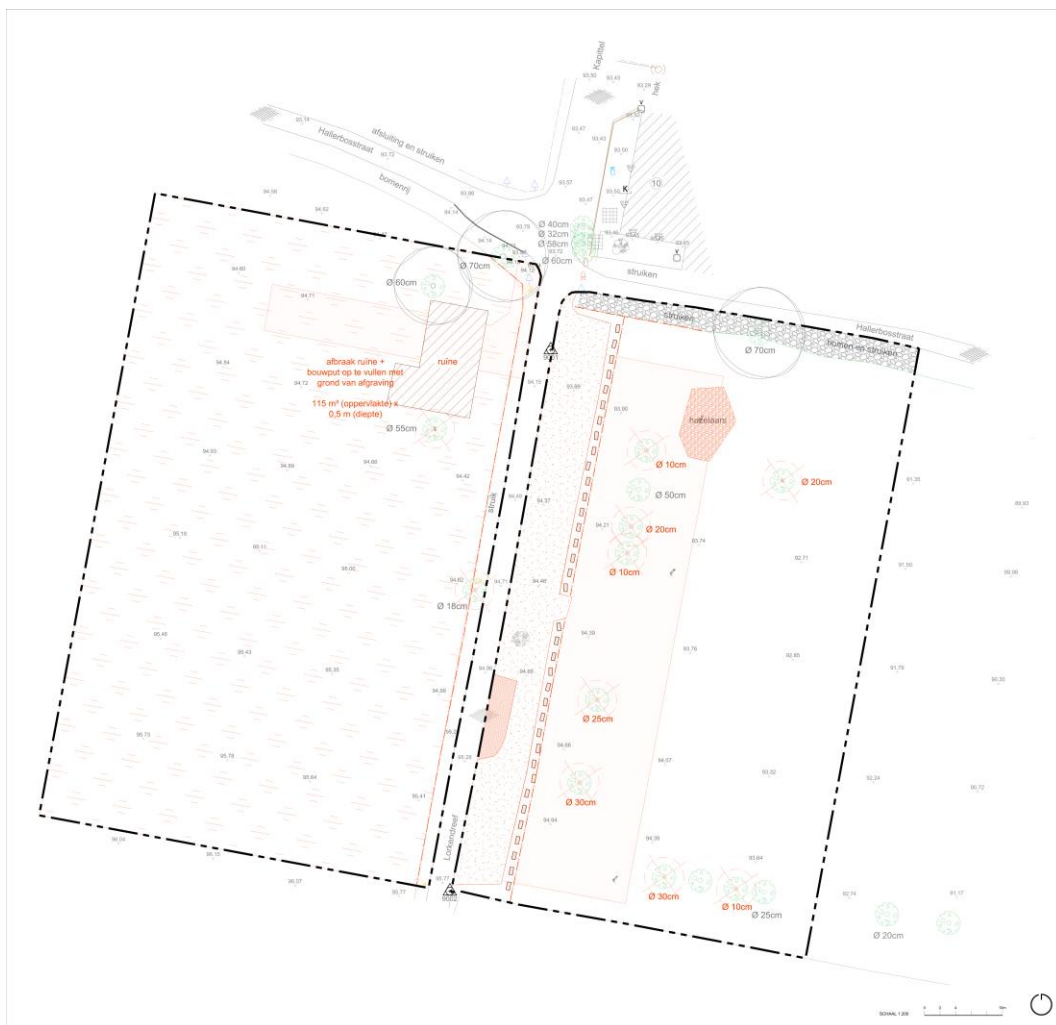
Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Aanleiding van het onderzoek

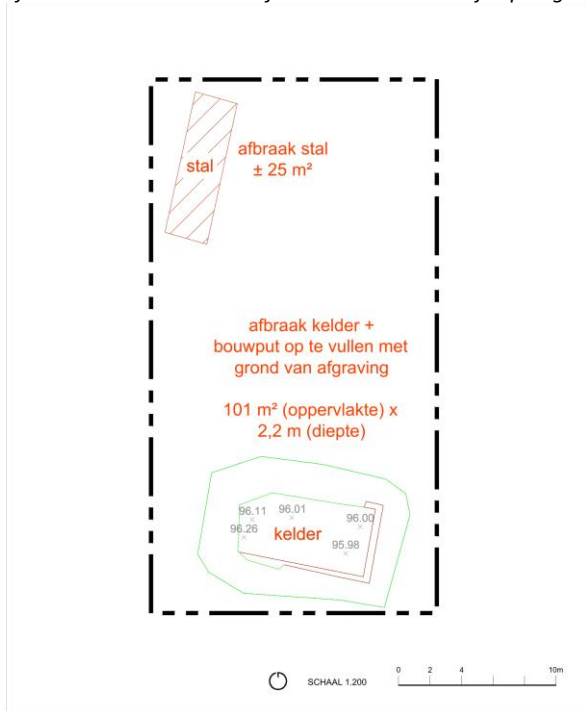
De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag heeft betrekking op verschillende zaken namelijk:

- het inrichten van een parking voor wagens
- het plaatsen van een fietsenstalling
- groenaanleg in de vorm van streekeigen beplanting en de aanleg van een hoogstam boomgaard

Voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden zullen de huidige ruïne, kelder en stal en de huidige parking gesloopt worden. De bestaande parking zal over een oppervlakte van 485m² gesloopt worden. De precieze verstooring van deze is niet gekend. Verder zal eveneens de stal van 25m² en de huidige ruïne van 115m² gesloopt worden. Ook de zuidelijk gelegen kelder (35m²) zal afgebroken worden. Hierna zullen bovengenoemde werkzaamheden plaats vinden.

Afb. 3. Overzicht van afbraak in het noordelijke plangebied.

Afb. 4. Overzicht van afbraak in het noordelijke plangebied.

Noordelijke plangebied

In het noordelijke plangebied zal een parking, fietsenstalling en boomgaard gerealiseerd worden. Voor de parking zal er een zone van circa 1080m² uitgegraven worden tot 35cm –mv. Eveneens de bestaande parking zal omgevormd worden tot een nieuwe parking en zal uitgegraven worden tot 35cm –mv. Op deze manier zal een totale zone van 1565m² tot 35cm –mv uitgegraven worden. De parking zal uitgevoerd worden in porfier. Tussen de porfier zullen bomen gepland worden. Het meest oostelijke gedeelte van de uitgegraven zone, zal in gebruik genomen worden door extensief grasbeheer.

Ten westen van de noordzuid doorkruisende weg wordt een zone van 3735m² afgegraven tot 5cm –mv. Hierna zal een boomgaard aangeplant worden. De diepte van de aanplant is niet gekend. Deze wordt minimaal ingeschat. Een zone van 185m² zal eveneens tot 35cm –mv afgegraven worden voor de plaatsing van een tijdelijke parking.

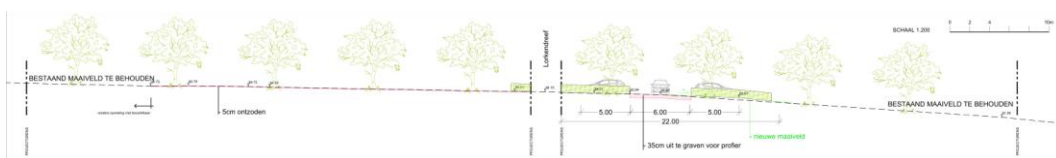
Ten noorden van de aan te leggen parking zal bosgoed geplaatst worden over een oppervlakte van circa 345m². Dit zal een minimale verstoring met zich meebrengen.

Afb. 5. Overzicht van de geplande werken in het noordelijke plangebied.

Afb. 6. Overzicht van de geplande werken in het noordelijke plangebied.

Afb. 7. Terreindoorsnede 1.

Afb. 8. Terreindoorsnede 2.

Afb. 9. Terreindoorsnede 3.

Zuidelijke plangebied

In het zuidelijke plangebied zal de bestaande stal (25m²) gesloopt worden. Verder zal op deze plaats niets gebeuren. In het zuidelijke gedeelte van het plangebied zal de kelder gesloopt worden. Bij de sloop van deze kelder zal een zone van 110m² tot 2,20m –mv uitgegraven worden. De bouwput zal opgevuld worden met de grond van de afgraving. Verder zal eveneens hier niets gebeuren.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Voor de noordelijke zone werd er vervolgonderzoek aanbevolen.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het vooronderzoek worden besproken. Dit omvat zowel de resultaten van het reeds eerder uitgevoerde bureauonderzoek, als de onderzoeken die tot de huidige nota behoren.

3.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Het plangebied is momenteel grotendeels in gebruik door wei- of grasland. Verder is het noordelijk plangebied voor circa 460m² in gebruik als parking bestaande uit een grindverharding. De parking is gelegen palend aan een weg die het plangebied van noord naar zuid doorkruist. Als laatste is in het noordwesten van het plangebied een ruïne aanwezig. Deze heeft een oppervlakte van 115m². Voor de parking als de ruïne wordt er een verstoring van circa 50cm –mv geschat. Deze verstoring is niet met zekerheid bekend. Het zuidelijke plangebied bestaat voornamelijk uit bebost gebied. In het noordelijke gedeelte staat een stal. Deze stal heeft een oppervlakte van 25m². Op basis van de foto's kan gesteld worden dat er een minimale verstoring verwacht kan worden omdat er geen zware funderingen gebruikt zijn. Eveneens is er in het zuidelijke gedeelte van dit plangebied een kelder terug te vinden. Deze heeft momenteel nog een verstoring van 2,20m –mv over een oppervlakte van circa 35m².

De geplande werkzaamheden zijn verschillende voor de twee plangebieden. In het zuidelijke plangebied zal de stal gesloopt worden en de kelder over een oppervlakte van 110m² uitgegraven worden en opgevuld worden met de grond die van het noordelijke plangebied afgegraven zal worden. In het noordelijke plangebied zullen grotere werken plaatsvinden. Ten oosten van de aanwezige weg zal een nieuwe parking aangelegd worden. Hiervoor zal een oppervlakte van 1565m² uitgegraven worden tot 35cm –mv. Ten noorden van de aan te leggen parking zal bosgoed geplaatst worden over een oppervlakte van circa 345m². Dit zal een minimale verstoring met zich meebrengen.

Ten westen van de bestaande weg zal de huidige ruïne gesloopt worden. Verder wordt ten zuiden van de ruïne een zone van 3735m² afgegraven tot 5cm –mv. Hierna zal een boomgaard aangeplant worden. Een zone van 185m², ter hoogte van de huidige ruïne, zal eveneens tot 35cm –mv afgegraven worden voor de plaatsing van een tijdelijke parking.

Op basis van de aardkundige gegevens kan gesteld worden dat het plangebied gelegen is op de rand van de Zennevallei. Ten oosten en westen van het plangebied zijn twee beken die zich hebben ingesneden in het plateau. Eveneens kan dit gezien worden op de DTM kaarten. Het plangebied is gelegen tussen twee rivieren die grote hoogteverschillen ten oosten en westen van het plangebied weergeven. Het oostelijke gedeelte van het plangebied is het laagst gelegen. Ten noorden van het plangebied komen de twee beken samen. In de omgeving van het plangebied zijn er verschillende heuveltoppen te situeren. Het bodemtype (droge leembodem) toont eveneens dat het plangebied hoger gelegen is en niet in de vallei. Dit is in tegenstelling met de bodemtypes ten oosten die een veenbodem situeren, wat overeenkomt met de huidige beek. Verder is er op basis van de bodemerosiekaart een kans op erosie binnen het plangebied. De bodemkaartsuggestie echter dat er een B horizon voorkomt waardoor mogelijk de erosie mogelijk in mindere mate zal voorkomen. Eveneens toont de boring in de omgeving van het plangebied dat er een Bt-horizont aanwezig is waardoor ook, binnen het plangebied, een kans is op een intact bodemprofiel. Dit moet echter nog getoetst worden. Als er een sterke erosie, zoals aangegeven op de bodemerosiekaart, heeft opgetreden, moet er rekening gehouden te worden met de mogelijkheid dat de sporen aanwezig op het maaiveld mogelijk niet meer intact voorkomen. Op basis van de ligging kunnen archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum verwacht worden.

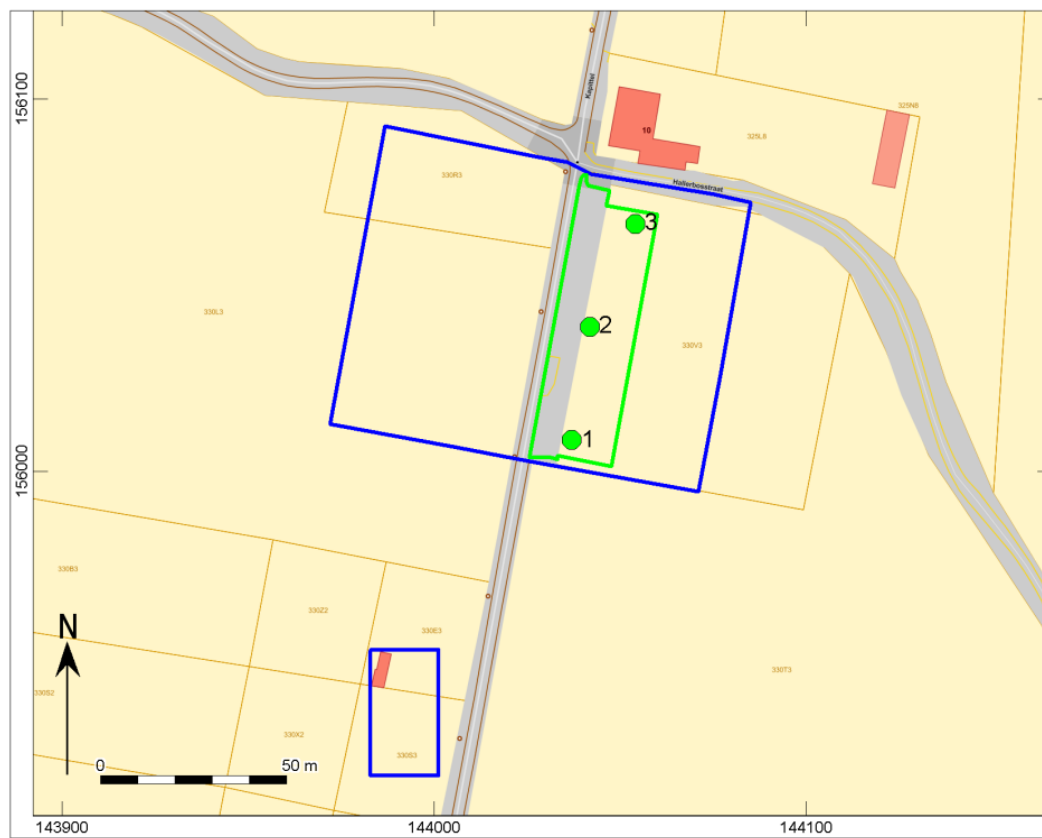
Op basis van de CAI zijn in de nabije omgeving, meer ten zuiden op het plateau, archeologische resten van het Neolithicum terug te vinden. Deze archeologische resten bestaan uit grafheuvels. De grafheuvels zijn niet verder onderzocht. Verder zijn er in de omgeving van het plangebied ook weinig of geen onderzoeken uitgevoerd. In de bredere omgeving kunnen archeologische resten daterend uit de Late-Middeleeuwen gesitueerd worden. Deze concentreren zich voornamelijk rond de dorpskern van Essenbeek. Er is een kans op archeologische resten daterend vanaf het Neolithicum.

De historische kaarten tonen dat het plangebied zekeral vanaf de 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen) bebouwd was. De bebouwing bestaat uit twee alleenstaande gebouwen, één in het noordelijke plangebied en één in het zuidelijke plangebied. De gebouwen zijn gelegen aan de noordzuid weg die het plangebied

doorkruist. Deze bebouwing op het noordelijke plangebied verdwijnt echter op de latere topografische kaarten. Ook is op basis van de historische kaarten te zien dat de weg die het plangebied noordzuid doorkruist reeds vanaf de Atlas der Buurtwegen bebouwd is. Verder kan op basis van de historische kaarten gesteld worden dat het gebied sterk bosrijk is geweest en gebleven. Voor de Late Middeleeuwen kan eveneens gesteld worden dat het gebied rondom het plangebied voornamelijk een bosgebied is gebleven. Omwille van deze reden kan je andere soort vindplaatsen aantreffen dan bewoningssporen zoals groeves of houtskoolmeilers bijvoorbeeld. Maar voor bewoning zijn er echter weinig aanwijzingen. Voor archeologische resten daterend uit de Nieuwe Tijd kunnen we op basis van de historische kaarten stellen dat bebouwing zich voornamelijk situeert aan de noordzuid georiënteerde weg (Kapittel). Het gaat hier dan ook over meerdere gebouwen op verschillende percelen langs bovengenoemde weg. Hierdoor kan er vanuit gegaan worden dat in 1840 verschillende percelen ontgonnen zijn voor deze bebouwing. Dit is nog niet terug te zien op de Ferriskaart. Mogelijk is het wegenpatroon gewijzigd in deze periode, wat mogelijk te maken kan hebben met de eigendomsgeschiedenis van het gebied. De eigendomsgeschiedenis toont verschillende partijen die private eigendom van loten hebben. Eveneens kan dus gesteld worden dat op basis van de historische kaarten alsook de historie van het Hallerbos de huidige gebouwen dateren van het eind van de 18de of eerste helft 19de eeuw.

3.2 Resultaten van het Landschappelijk booronderzoek

Het landschappelijk booronderzoek bestond eruit drie boringen te plaatsen met een Edelmanboor met als doelstelling de bodemopbouw binnen het plangebied vast te stellen (afb. 10).

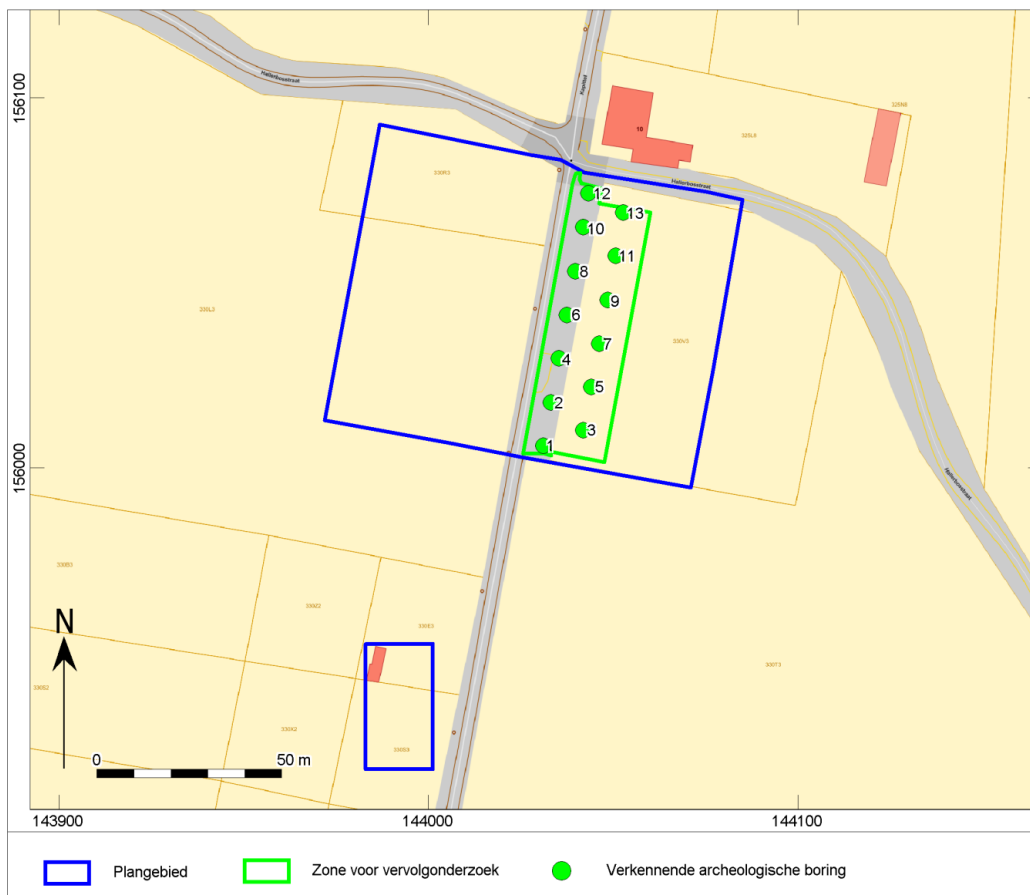
Hierin speelt de Bt-horizont een belangrijke rol als vangnet voor deze artefacten. Door de hogere dichtheid van deze bodemhorizont als gevolg van (onder andere) kleinspoeling kunnen de artefacten niet verder naar beneden zakken. Op deze manier is er een verticale verdeling vanaf het oppervlak, waar de vondsten oorspronkelijk achtergelaten zijn, tot op of in de top van de Bt-horizont. Op deze manier zal de dichtheid vanaf het maaiveld naar beneden toe geleidelijk toenemen en dan richting de Bt-horizont weer afnemen.

Voor archeologische resten met sporenniveau zal de E-horizont of de top van de Bt-horizont belangrijk zijn. De vorming van brikgronden begint vroeg in het Holoceen. Archeologische sporen zijn doorgaans jonger dan de bodemvorming, en zichtbaar vanaf de E- of de top van de Bt-horizont, onmiddellijk onder de bouwvoor.

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek kan worden geconcludeerd dat in twee van de drie boringen de E-horizont zich op ca. 10 cm –mv bevindt. Vanaf deze E-horizont kunnen archeologische resten worden aangetroffen. De verstoring van boring 3 is mogelijk eerder van lokale aard. Binnen het plangebied zal er overeen oppervlakte van 1085m² 35cm –mv uitgegraven worden. Op basis van bovenstaande resultaten kan vastgesteld worden dat archeologische resten zich vanaf het maaiveld bevinden. Dit niveau wordt bedreigd door de voorgenomen bodemingrepen en dient derhalve nader te worden onderzocht door middel van een verkennend archeologisch bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek (prospectie met ingreep in de bodem).

3.3 Resultaten van het verkennend archeologisch booronderzoek

Omdat het landschappelijk booronderzoek een intacte bodemopbouw kon attesteren, werd er overgegaan naar een verkennend archeologisch booronderzoek om vuursteenvindplaatsen op te sporen. Hiervoor werden er 13 boringen in het noordelijk deel van het plangebied geplaatst (afb. 11).

Afb. 11. Boorpuntenkaart verkennend archeologisch booronderzoek.

Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek zijn geen eenduidige aanwijzingen voor een prehistorische vindplaats aangetroffen. Het verkennend booronderzoek heeft geen aanwijzingen

opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Dit betekent echter alleen dat een vindplaats met een vondstenniveau waarschijnlijk niet aanwezig is. De archeologische verwachting voor een vindplaats uit het Paleo- of Mesolithicum is daardoor nihil. De verwachting is dat deze binnen de huidige grenzen van het plangebied niet aanwezig zijn en dat de voorgenomen werken derhalve geen schade kunnen toebrengen.

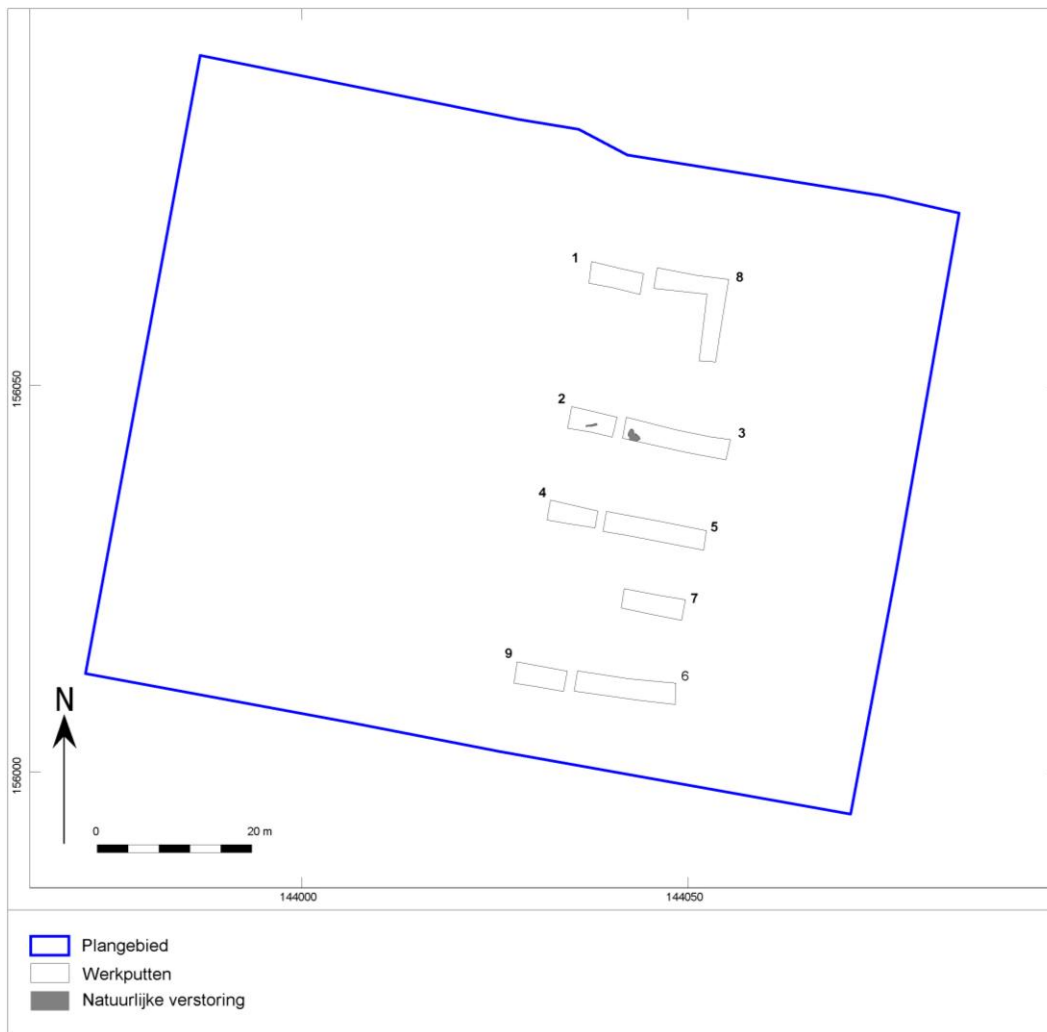
Gezien de geologische situatie binnen het plangebied zal een eventuele vindplaats met sporenniveau in de top van de Quartaire afzettingen gevormd zijn. Op basis van de boringen kan geen diepgaande verstoring van dit niveau vastgesteld worden. De kans dat archeologische resten verstoord zullen worden, is groot. Eventueel archeologische resten met een sporenniveau zullen voorkomen in de E-horizont, op circa 10cm – mv.

Een verkennend archeologisch booronderzoek is echter niet geschikt voor het opsporen van een sporenniveau, wat inhoudt dat een vindplaats met een sporenniveau binnen het plangebied niet uitgesloten kan worden op basis van het verkennend archeologisch booronderzoek. Voor het opsporen van deze archeologische resten wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

3.4 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Voor het proefsleuvenonderzoek werden er vier sleuven gepland op het noordelijke deel van het plangebied waar er bodemingrepen werden gepland. Omdat de sleuven echter niet volgens plan afgegraven konden worden, werden er uiteindelijk negen sleuven aangelegd. Op deze manier werd de beoogde dekkingsgraad van 12,5% van de geselecteerde zone behaald.

Het proefsleuvenonderzoek kon de aardkundige gegevens uit het landschappelijk booronderzoek bevestigen. Het hoofddoel van deze sleuven was echter het opsporen van archeologische vindplaatsen met sporenvorming. Deze werden tijdens het onderzoek niet aangetroffen (afb. 12). Er werden slechts twee sporen aangetroffen, die na inspectie beiden van een natuurlijke oorsprong bleken te zijn. Bijgevolg kan door middel van het proefsleuvenonderzoek worden geconcludeerd dat er zich geen waardevolle archeologische sites in de geselecteerde zone binnen het plangebied bevinden.

Afb. 12. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

4 Bepaling van de maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek werd de mogelijkheid op waardevolle archeologisch resten binnen het plangebied reëel geacht. Daarom werd er een zone binnen het noordelijk deel van het plangebied afgebankend waar bodemingrepen eventuele archeologische resten zouden kunnen verstoren, afgebankend. Binnen deze zone werd eerst een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd om te toetsen of de bodem nog intact was. Aangezien dit onderzoek een intacte bodem kon attesteren, werd er overgegaan tot een verkennend archeologisch booronderzoek om eventuele vuursteensites op te sporen. Er werden tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek echter geen indicaties van vuursteencontexten aangetroffen. Omdat verkennende archeologische booronderzoeken echter geen uitsluitel kunnen brengen voor sites met sporenvorming, werd er hierna een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen archeologisch waardevolle sporen aangetroffen.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert derhalve het plangebied vrij te geven. Daarmee vormt het prospectief onderzoek met ingreep in de bodem het einde van het archeologisch onderzoek voor het plangebied 't Kriekske te Halle.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevallsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerend erfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevallsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Literatuur

Dodx, C., Van Mierlo, T. & X.J.F. Alma, 2018: *'t Kriekske, Hallerbosstraat, Halle: Een Archeologienota* (VEC Nota 345), Brugge.